O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

ALISHER NAVOIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT O‘ZBEK TILI VA ADABIYOTI UNIVERSITETI

“O‘ZBEK TILI TARAQQIYOTI VA XALQARO HAMKORLIK MASALALARI”

mavzusidagi Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya materiallari

2024-yil 19-oktabr

Toshkent – 2024

“O‘zbek tili taraqqiyoti va xalqaro hamkorlik masalalari” **Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya materiallari.– Toshkent, 2024.**

Mas'ul muharrir:
Sh. Sirojiddinov
filologiya fanlari doktori, akademik

Tahrir hay'ati:
O.Jamoldinova – ilmiy va innovatsiya ishlari boʻyicha prorektor
H.Dadaboyev – filologiya fanlari doktori, professor
B.Abdushukurov – filologiya fanlari doktori, professor
Z.Xolmanova – filologiya fanlari doktori, professor
M.Xakimova – filologiya fanlari doktori, professor v.b.
M.Qurbonova– filologiya fanlari doktori, professor v.b.
M.Umurzoqova – filologiya fanlari nomzodi, dotsent
S.Bozorova – katta oʻqituvchi
D.Muhammadiyeva - filologiya fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), dotsent
M.Shamsiyeva – filologiya fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), katta oʻqituvchi
K.Rixsiyeva – filologiya fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), katta oʻqituvchi
I.Oʻrazova – filologiya fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), katta oʻqituvchi
G.Komilova– filologiya fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), dotsent
M.Xolmuradova – filologiya fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), katta oʻqituvchi
S.Qahhorova– katta oʻqituvchi
D.Mahkamova – katta oʻqituvchi
D.Kenjayeva– oʻqituvchi
Z.Davronova – tayanch doktorant
Z.Oʻrinova – tayanch doktorant
A.Yusupova – tayanch doktorant
O.Nurullayeva – tayanch doktorant
M.Abduzizova – tayanch doktorant

Ushbu ilmiy maqolalar toʻplami Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2020- yil 20- oktabrdagi "Mamlakatimizda oʻzbek tilini yanada rivojlantirish va til siyosatini takomillashtirish chora-tadbirlari toʻgʻrisida"gi PF-6084-sonli Farmoniga muvofiq "2020- 2030-yillarda oʻzbek tilini rivojlantirish va til siyosatini takomillashtirish konsepsiya"sida belgilangan vazifalarning ijrosini ta'minlash maqsadida Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat oʻzbek tili va adabiyoti universitetida 2024-yilning 19-oktabr kuni ilmiy va ilmiy-texnik tadbirlar rejasi asosida tashkil qilingan "Oʻzbek tili taraqqiyoti va xalqaro hamkorlik masalalari" mavzusidagi ilmiy-amaliy anjuman materiallarini oʻz ichiga oladi. Maqolalar oʻzbek tilining tarixiy taraqqiyoti, turkologiya, shevashunoslik, lugʻatshunoslik, oʻzbek tilshunosligidagi zamonaviy yoʻnalishlar masalalariga bagʻishlangan. Maqolalarda oʻzbek tilining tarixiy ildizlarini yoritish, mumtoz manbalardagi tilshunoslikka doir qarashlarni oʻrganish, sotsiolingvistika, lingvokulturologiya, psixolingvistika, neyrolingvistika, kognitiv tilshunoslik, pragmalingvistika, lingvopoetika, lingvofolkloristika, lingvodidaktika, kompyuter lingvistikasi, korpus lingvistikasi kabi zamonaviy yoʻnalishlarda integrativ yondashuv asosida tadqiqotlar olib borish, til nazariyasi va amaliy tilshunoslik, tarjimashunoslik muammolarini tahlil qilish oʻzbek tilining davlat tili sifatidagi nufuzi va mavqeyini oshirishda dolzarb ahamiyat kasb etishi ta'kidlangan. Mazkur toʻplam tilshunoslikka doir masalalarni oʻzbek tili tarixi va bugungi taraqqiyotini uygʻunlikda hamda integratsiya asosida tadqiq qilishga yoʻnaltiradi. Mazkur toʻplam professor-oʻqituvchilar, doktorantlar, tadqiqotchilar, magistrantlar hamda barcha qiziquvchilarga moʻljallangan. Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat oʻzbek tili va adabiyoti universiteti Kengashining 2024-yil 7-oktabrdagi majlisida muhokama qilingan va nashrga tavsiya qilingan (2-sonli bayonnoma).

Ilmiy maqolalar toʻplami Oʻzbek tilini rivojlantirish jamgarmasi tomonidan nashr etilgan.

“Development of the Uzbek language and issues of international cooperation” **Materials of international scientific-practical conference.– Tashkent, 2024.**

Responsible editor:
Sh. Sirojiddinov
Doctor of philological sciences, academician

Editorial Board:

O.Jamoldinova – Vice Rector for Research and Innovation
H.Dadaboev– Doctor of philological sciences, professor
B.Abdushukurov – Doctor of philological sciences, professor
Z. Kholmanova – Doctor of philological sciences, professor
M.Khakimova – Doctor of philological sciences, professor
M. Kurbanova– Doctor of philological sciences, professor
M.Umurzakova – Candidate of philological, associate professor
S.Bozorova – head teacher
D.Muhammadieva – Candidate of philological, associate professor
M.Shamsiyeva– Candidate of philological, head teacher
K.Rikhsieva – Candidate of philological, head teacher
I.Urazova – Candidate of philological, head teacher
G.Komilova– Candidate of philological, associate professor
M.Kholmuradova –Candidate of philological, head teacher
S.Kahhorova– head teacher
D.Mahkamova – head teacher
D.Kenjayeva– teacher
Z.Davronova – doctoral student
Z.Urinova – doctoral student
A.Yusupova – doctoral student
O.Nurullayeva – doctoral student
M.Abduzizova – doctoral student

This collection of scientific articles is prepared in accordance with the Decree of the President of the Republic of Uzbekistan dated October 20, 2020 No. PF-6084 "On measures to further develop the Uzbek language and improve the language policy in our country" in order to ensure the implementation of the tasks defined in the concept of “The development of the Uzbek language and improvement of the language policy in the 2020-2030” , Tashkent State University of Uzbek Language and Literature named after Alisher Navoi was established on October 19, 2024 based on the plan of scientific and scientific- technical activities, it includes the materials of the scientific-practical conference on “The development of the Uzbek language and issues of international cooperation”. The articles are devoted to the historical development of the Uzbek language, Turkology, dialectology, lexicology, and modern branches in Uzbek linguistics. The articles inform about the historical roots of the Uzbek language, study linguistic views in classical sources, research in modern linguistic branches based on an integrative approach such as sociolinguistics, linguoculturalology, psycholinguistics, neurolinguistics, cognitive linguistics, pragmalinguistics, linguopoetics, linguofolkloristics, linguodidactics, computer linguistics, corpus linguistics, it was noted that conducting research, analyzing the problems of language theory and applied linguistics, and translation studies is of urgent importance in increasing the prestige and position of the Uzbek language as a state language. This

collection directs linguistic issues to the research of the history and current development of the Uzbek language on the basis of harmony and integration. This collection is intended for professors, teachers, doctoral students, researchers, graduate students and all interested people. Discussed at the meeting of the Council of the Tashkent State University of Uzbek Language and Literature named after Alisher Navoi on october 7, 2024 and recommended for publication (Protocol №. 2)

живущими в консервативных и традиционных общинах, Маиларт сталкивается с ограничениями, с которыми сталкиваются женщины в доступе к образованию, экономическим возможностям и участию в политической жизни. Благодаря этим встречам Маиларт проливает свет на сложности гендерной динамики власти и на то, как женщины ведут переговоры и сопротивляются общественным ожиданиям в стремлении к самоопределению и автономии.

“Туркестанское соло” Эллы Маиларт представляет собой богатую палитру образов восточных женщин, демонстрируя их разнообразие, жизнестойкость и способность ориентироваться в сложных культурных ландшафтах. Благодаря своему тонкому повествованию и чутким наблюдениям Маиларт бросает вызов стереотипам, противостоит патриархальным нормам и прославляет многогранную идентичность женщин в Центральной Азии. Эта статья способствует более глубокому пониманию гендерных ролей, культурной динамики и структур власти в регионе, побуждая читателей задуматься о сложностях жизни и опыте женщин, описанных в увлекательном повествовании Маиларта.

ЛИТЕРАТУРЫ

1. Graham Allen. Intertextuality The New Critical Idiom. Routledge, 2011.
2. Kristeva J. Bakhtine, le mot, le dualogue et le roman / J. Kristeva // Critique. – 1967. – 239.
3. Lewis R. Gendering orientalism: Race, femininity and representation. – London; New York: Routledge, 2003.
4. Maillart. E. Turkistan Solo. Pinguin, 1936.
5. Rakhmatova M.M. Aesthetic judgement: language as a mirror to reflect “Beauty”. Theoretical & Applied Science, (10), 282-288. https://elibrary.ru/item.asp?id=41328888, 2019.
6. Khaleed A. Comparative studies on Muslim Societies. University of California press, 1999.

OLIY TA’LIM MUASSASALARDAGI FANLARNI O‘QITISHNING METODIK SISTEMASINI ISHLAB CHIQISH

METHODOLOGICAL DEVELOPMENTS IN THE SYSTEM OF TEACHING SUBJECTS IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Mamadaliyev Kamolidin Raxmatulloyevich
p.f.f.d. (PhD) *PhD, dotsent,*
Chirchiq davlat pedagogika universiteti,
kmamadaliyev@umail.uz.

Ta’lim tizimida yuksak malakali, ijodkorlik va tashabbuskorlik qobiliyatiga ega, kelajakda kasbiy va hayotiy muammolarni mustaqil hal qila oladigan kadrlarni tayyorlashda ta’lim jarayonini zamonaviy pedagogik, axborot-kommunikatsiya

texnologiyalari asosida yaratilgan yangi avlod darslik va o‘quv adabiyotlari bilan ta’minlash muhim ahamiyatga ega.

Uzluksiz ta’lim tizimi uchun o‘quv adabiyotlarining yangi avlodini yaratish konsepsiyasining maqsadi uzluksiz ta’lim tizimining barcha ta’lim turlari uchun o‘quv adabiyotlarining yangi avlodini yaratish tamoyillari va ularni tayyorlash mexanizmlarini belgilashdan iboratdir[1].

O‘quv adabiyotlar – muayyan ta’lim tur (yunalishi yoki mutaxassisligi) o‘quv rejasida kayd eilgan fanlar bo‘yicha tegishli o‘quv dasturlari asosida zarur bilimlar majmuasi keltirilgan, uzlashtirish uslublari va didaktikasi yoritilgan (shu jumladan, xorijiy tarjimalar) manba[4].

Elektron o‘quv adabiyotlar – zamonaviy axborot tsxnologiyalari asosida ma’lumotlarni jamlash, tasvirlash, yangilash, saklash, bilimlarni interaktiv usulda taqdim etish va nazorat kilish imkoniyatlariga ega bulgan manba[3].

O‘quv adabiyotlarining yangi avlodini yaratishga qo‘yiladigan asosiy talab: Kadrlar tayyorlash millim modeliga muvofiq uzluksiz ta’lim tizimida o‘quv adabiyotlari ta’lim turlari bo‘yicha tasdiqlangan davlat ta’lim standartlari (yoki davlat talablari) asosida, muayyan fanning o‘quv adabiyotlari mazkur ta’lim turida o‘qitiladigan fanlar bilan o‘zaro bog‘liklikni va boshqa ta’lim turlarida ushbu fanning o‘quv dasturlaridagi uzviylikni ta’minlagan holda tayyorlanadi[3]

Tahlillar natijasida pedagogika ta’lim sohasining yangi ochilgan ta’lim yo‘nalishlarda o‘quv adabiyotlarining yangi avlodini yaratish tamoyillari va ularni tayyorlash mexanizmlari ishlab chiqildi, oliy ta’limning bakalavr bosqichidagi “O‘quv jarayonini loyihalash”[4] turkumidagi fanlar dasturi va adabiyotlarini yaratishning metodologik asoslari, pedagogik texnologiya tamoyillari asosida fanlarning o‘quv mashg‘uloti loyihalari, “O‘qitish texnologiyasi va loyihalashtirish” fanini o‘qitishning metodik sistemasi yaratildi.

1.Pedagogika ta’lim sohasida yangi ta’lim yo‘nalishlari ochilishining ijtimoiy zaraurligi ilmiy tomondan asoslash.

2. Yangi ochilgan ta’lim yo‘nalishlari o‘quv adabiyotlarining yangi avlodini yaratish tamoyillari va ularni tayyorlash mexanizmlari ishlab chiqish.

3. Pedagogika ta’lim sohasida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarni qo‘llanilishining metodik aspektlari ishlab chiqish.

4. Yangi ochilgan ta’lim yo‘nalishlarida elektron darsliklarni yaratish va uni ta’lim jarayoniga qo‘llanilishining dolzarbligi va ahamiyati ko‘rsatib berish.

5. O‘zbekistonda kabul kilingan “Ta’lim tug‘risidagi” Konun va “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi” hamda Respublika Prezidentining yosh avlod fazilatlariga kutayotgan talablarini inobatga olib, buyuk mutafakirlarni inson ijtimoiy sifatlariga qo‘ygan mezonlar tizimidan fanlar dasturi va adabiyotlarining yangi avlodini yaratishga keng foydalanish.

Xulosa o‘rnida shuni aytib o‘tish joizki bugungi kunda barcha oliy ta’lim muassasalarida xorij adabiyotlaridan foydalanib yangi avlod o‘quv adabiyotlarini yaratish hammamizning oldimizga qo‘yilgan ustuvor vazifalaridan biriga aylanib bormoqda. Bizning tadqiqotlarimizda esa xorij tajribalaridan foylangan holda yangi

avlod o‘quv adabiyotlarini yaratishning yangi o‘zbek metodikasini ishlab chiqilmoqda. Ularning ayrimlariga esa yuqorida to‘xtalib o‘tdik.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Maxkamasining 1998 yil 5 yanvardagi “Uzluksiz ta’lim tizimini darsliklar va o‘quv adabiyotlari bilan ta’minlashni takomillashtirish to‘g‘risida”gi qarori.

3. O‘zbekiston Respublikasi oliy va o‘rta maxsus ta’lim, Xalq ta’limi vazirliklari va Davlat matbuot qo‘mitasining 2002 yil 7 martdagi 71/22/44-sonli qo‘shma buyrug‘i bilan tasdiqlangan “Uzluksiz ta’lim tizimi uchun o‘quv adabiyotlarining yangi avlodini yaratish konsepsiyasi”

4. Tojiev M., Mamadaliev K. O‘qitish texnologiyasi va loyihalashtirish // O‘quv va ilmiy-uslubiy qo‘llanma. –T.: Fan va texnologiya, 2013. –160 b.

Urozova N	Raqamli asrda o‘zbek tili: texnologiya o‘zbek tilining qo‘llanilishi va saqlanishiga, jumladan, onlayn resurslar, ilovalar va ijtimoiy tarmoqlarga qanday ta’sir qilmoqda	1039
Sindarova D	Paremiologik nutqdagi illokatsion harakatning lingvistik xususiyatlari	1044
Akbarov A	Mehmonxonaga oid terminlarning o‘zbek,ingliz va koreys tillarida qiyosiy tadqiqi	1047
Raximov Sh *Otayev O‘*	Xorijiy tillarni o‘rganishda qiyosiy tilshunoslik	1058
Bolbekova U	The importance of foreign languages and the shadowing technique in the development of oral speech in teaching foreign languages	1062
Azimova Z	Nemis va o‘zbek tillarida olmoshlarning strukturaviy tahlili	1064
Zohidova S	Ingliz va o‘zbek tillari fitonim komponentli frazeologik birliklarida deskriptiv tarjima masalalari	1070
Ismoilova S.	Ella mailartning “Turkistan solo” kitobidagi sharq ayollarining ko‘p qirrali obrazlarini o‘rganish	1075
Mamadaliyev K.	Oliy ta’lim muassasalardagi fanlarni o‘qitishning metodik sistemasini ishlab chiqish	1077

Muharrir: X. Tahirov
Texnik muharrir: S. Meliquziyeva
Musahhih: M. Yunusova
Sahifalovchi: A. Isxoqov

Nashr. lits № 2244. 25.08.2020 y.
Bosishga ruxsat etildi 13.05.2024 y.
Bichimi 60x84 1/16. Ofset qog‘ozi. ‘‘Cambria’’ garniturasi.
Hisob-nashr tabog‘i. 68,25. Adadi 100 dona. Buyurtma № 28.

«ZEBO PRINT» MCHJ bosmaxonasida chop etildi.
Manzil: Toshkent sh., Yashnobod tumani, 22-harbiy shaharcha.